

Aan: De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum: 16 juli 2024
Portefeuille(s): Opvang
Portefeuillehouder(s): Wethouder Rutger Groot Wassink
Behandeld door: WPI, Programma Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden
(bestuurszaken.wpi@amsterdam.nl)
Onderwerp: Raadsinformatiebrief voortgang programma ongedocumenteerden

Geachte leden van de gemeenteraad,

Met deze brief informeert het college u zoals gebruikelijk over de voortgang, resultaten en ervaringen tot nu toe binnen de opgave ongedocumenteerden. U heeft op 10 maart 2022 voor het laatst een uitgebreide raadsbrief ontvangen over de voortgang van de projecten binnen de opgave ongedocumenteerden. Daarnaast is eind 2022 de eindevaluatie van de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (LVV) met u gedeeld en op 23 mei 2023 heeft u de raadsinformatiebrief voortzetting ondersteuning voedselinitiatieven ontvangen.

Middels deze brief ontvangt u een update over de ondersteuning en dienstverlening aan ongedocumenteerden door de gemeente Amsterdam en wordt u meegenomen in wat daarmee bereikt is. Tegelijkertijd zijn er zorgen over de onzekerheid omtrent de continuering van de ondersteuning van rijkswege aan de groep ongedocumenteerden. Als stad spreken we uit dat desondanks in 2025 de gemeente zich onverminderd blijft inzetten voor de doelgroep en dat we het dienstverleningsniveau aan deze doelgroep overeind houden in 2025, want ongedocumenteerden zijn ook Amsterdammers.

Omdat ongedocumenteerden zich vanwege hun status in een bijzonder kwetsbare positie bevinden en vaak in schrijnende omstandigheden leven is ondersteuning noodzakelijk. De gemeente wil hen een zo menswaardig mogelijk bestaan in onze stad geven, door de ongedocumenteerde Amsterdammers toegang tot voedsel en noodzakelijke zorg te geven. Daarbij wordt er ingezet op perspectief, onder meer door toegang tot hoger onderwijs en de opvang voor ongedocumenteerden.

Rijksbijdragen

In het Hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet is opgenomen dat de rijksbijdragen wegvallen. Daarbij wordt de pilot LVV specifiek benoemd, deze wordt in vijf steden uitgevoerd (Amsterdam, Utrecht, Groningen, Rotterdam en Eindhoven). Bij het stoppen van de pilot LVV zullen de effecten direct zichtbaar worden in de steden. Het ontbreken van adequate opvang zal leiden tot meer mensen op straat met kans op verstoringen van de openbare orde en veiligheid en er zullen dan mogelijk weer panden worden gekraakt. De bestuurlijke rust die er tussen gemeenten en het rijk op dit dossier was valt daarmee weg.

Het wegvallen van de rijksbijdragen heeft voor het budget ongedocumenteerden de volgende consequenties: in 2024 is de rijksbijdrage circa 9 miljoen en het gemeentelijk budget 11 miljoen. Voor 2025 is 13,5 miljoen beschikbaar gesteld vanuit het gemeentelijk budget. Met het rijk zijn inmiddels afspraken gemaakt over een afbouwregeling. Toch is dit niet genoeg om de huidige ondersteuning in zijn geheel te continueren. Voor de behandeling van de begroting 2025 zal het college inzichtelijk maken wat er nodig is om het wegvallende rijksbudget te compenseren n.a.v. aangenomen motie 231 van de leden Ahmadi, Broersen, Aslami en Van der Veen inzake behoud menselijke maat in LVV en asiel in de raadsvergadering van 26 en 27 juni 2024 jl. Het college heeft op 2 juli 2024 besloten om de subsidieregeling aan ongedocumenteerden en de 24-uursopvang en begeleiding in 2025 (500 plekken) in stand te houden. De besluitvorming over hoe het wegvallende rijksbudget kan worden gecompenseerd zal nog plaatsvinden.

Voortgang ondersteuning ongedocumenteerden

De huidige subsidies van 2024 worden verlengd in 2025 en er worden scenario's uitgewerkt met betrekking tot de werkwijze in 2025 en 2026. Ook wordt er een nieuwe subsidie ontwikkeld waarmee we flexibel en gericht inspelen op het realiseren van maatwerk aanbod. Daarnaast zijn er nog nieuwe initiatieven in ontwikkeling. Dit najaar wordt het Hushu House in Amsterdam Zuidoost geopend, een uniek stedelijk steun- en informatiepunt waar ongedocumenteerde Amsterdammers informatie krijgen en worden doorverwezen naar de juiste hulp. Belangrijk, want in dit veld zijn verschillende ngo's en grassroot-organisaties actief waardoor het aanbod nu soms moeilijk vindbaar is.

Verder worden ook de mogelijkheden voor een mbo-pilot onderzocht, in navolging van de pilot toegang tot hoger onderwijs. De laatste is verlengd met een jaar. Komend studiejaar starten dankzij de pilot toegang tot hoger onderwijs 10 ongedocumenteerde jongeren een studie aan het hoger onderwijs, waardoor deze jongeren weer perspectief op een toekomst hebben.

Als gemeente kunnen en willen we het ondersteuningsniveau niet gelijk afbouwen nu er nog steeds veel onduidelijkheid is over hoe het nieuwe kabinet zich op dit dossier tot de gemeenten zal verhouden. Amsterdam is een gastvrije stad en vanwege humaniteit zullen we de 24-uursopvang en begeleiding overeind houden en stellen we volgend jaar opnieuw 3 miljoen extra beschikbaar waarmee wij de ongedocumenteerden buiten de opvang ondersteunen, op het gebied van voedsel, toegang tot zorg en onderwijs en informatievoorziening, omdat ze net als alle Amsterdammers een menswaardig bestaan verdienen. We blijven daarom deze ongedocumenteerde Amsterdammers ondersteunen en waar mogelijk perspectief bieden op een volwaardig deelnemen aan de samenleving. We willen zoals gezegd voorkomen dat de problematiek zich opnieuw verschuift naar de Amsterdamse straat.

Opvang LVV

In 2019 zijn we gestart met de uitvoering van de 24-uursopvang ongedocumenteerden waar de pilot LVV (landelijke Vreemdelingenvoorziening) onderdeel van is. In Amsterdam hebben we opvangplekken voor 500 ongedocumenteerden. 360 plekken worden ingezet voor de pilot LVV, de overige plekken zijn gemeentelijke plekken die in 2019 en 2020 voor Dublinclaimanten werden ingezet en nu worden benut voor ongedocumenteerden die om verschillende redenen na het LVV traject nog opvang nodig hebben. Naar aanleiding van het vorige regeerakkoord in 2021 hebben we met de rijkspartners en ngo's de afgelopen periode sterker ingezet op terugkeer en het zogenoemde 'tweefasenmodel' geïmplementeerd. In dit doorstroommodel wordt na een grondig dossieronderzoek gezamenlijk met alle partners bepaald of het perspectief van de deelnemer in de

onderzoeksfase op verblijf wordt onderzocht (fase 1) of in de opvangfase op terugkeer (fase 2).

Gedurende de onderzoeksfase wordt tijdelijk onderdak verleend.

Na vijf jaar loopt de pilot LVV met het rijk van rechtswege af op 1 januari 2025. Het huidige college heeft zoals gezegd besloten om 24-uurs opvang en begeleiding te continueren in 2025.

Resultaten

De eindevaluatie van de LVV van onderzoeksbureau Regioplan (november, 2022) concludeert dat de pilot-LVV's duidelijk bijdragen aan oplossingen voor de problematiek rond ongedocumenteerden. Het zorgt voor bestuurlijke rust op dit dossier tussen gemeenten en rijk, de casuïstiek wordt in beeld gebracht en er is een vermindering van de verstoring van de openbare orde. In de pilot LVV kunnen ongedocumenteerden in een stabiele opvang werken aan perspectief: terugkeer of verblijf.

Van de herhaalde asielaanvragen die vanuit de pilot LVV Amsterdam zijn voorbereid en waarop is beslist door de IND, is 80 procent ingewilligd. Amsterdam heeft daarmee, samen met Utrecht, een hoge score. Dat is in beide steden vooral te danken aan maatwerk.

In totaal zijn er 1062 mensen toegelaten tot de pilot LVV Amsterdam. Op de peildatum op 1 mei 2024 liepen er nog 284 LVV-begeleidingstrajecten. Er zijn in totaal 778 mensen uitgestroomd:

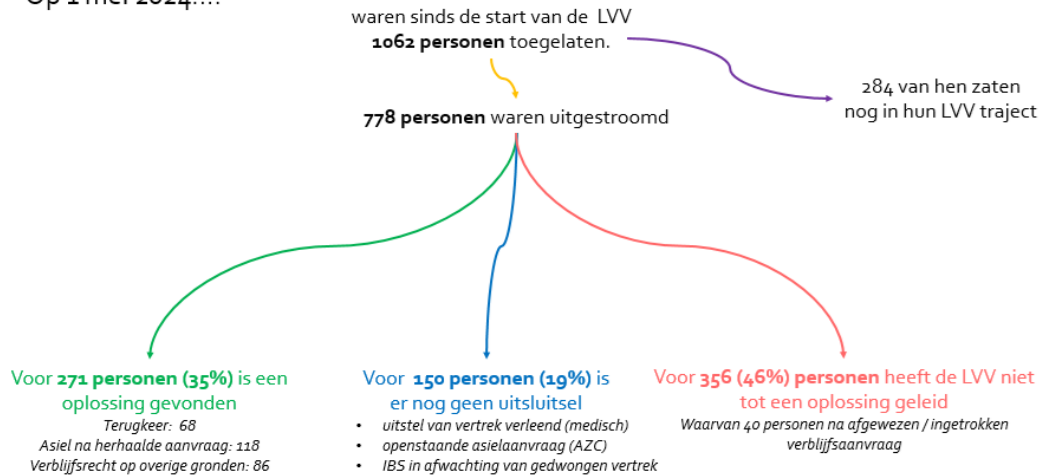
- Voor 271 mensen (35%) is een directe duurzame oplossing gerealiseerd op het gebied van terugkeer naar land van herkomst, doormigratie of rechtmatig verblijf in Nederland.
- 150 mensen (19%) hebben nog geen uitsluitel, zij zijn nog in afwachting van de beslissing van de IND op hun herhaalde asielaanvraag dan wel reguliere verblijfsaanvraag. De wachttijden bij de IND zijn lang en sommige personen wachten al meer dan twee jaar op een beslissing.
- Voor 356 mensen (46%) heeft de LVV niet tot een oplossing geleid. In deze groep zitten mensen waarvan de verblijfsaanvraag is afgewezen door de IND of die na zorgvuldige begeleiding kiezen om niet vrijwillig terug te keren naar land van herkomst. Zij zijn goed geïnformeerd over hun (on) mogelijkheden in Nederland na beëindiging van de LVV. Verder zijn er binnen deze groep deelnemers die op eigen initiatief het LVV traject beëindigen.

Een deel van de mensen die nog geen uitsluitel heeft verblijft nog in de LVV-opvang, omdat de verblijfsaanvraag in sommige gevallen geen recht geeft op rijksopvang of omdat er geen adequate opvang kan worden geboden door het COA in geval van ernstig medische problematiek. Daarvoor is het COA minder goed uitgerust.

Resultaten Amsterdam

Op 1 mei 2024....

Uitzonderingsbedden

Binnen de 24-uurs opvang zijn er uitzonderingsbedden voor ex-LVV-deelnemers voor wie geen perspectief is gevonden en die met een ernstige medische problematiek te maken hebben, waardoor beëindiging van de opvang tot een schrijnende situatie zal leiden. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die vanwege medische omstandigheden niet terug kunnen naar land van herkomst, geen netwerk hebben in de stad en in beperkte mate zelfredzaam zijn. Er was een grote vraag naar uitzonderingsbedden, maar de capaciteit is beperkt. Aan de hand van het toetsingskader kon onvoldoende worden gemotiveerd worden of een uitzonderingsbed noodzakelijk was, een objectief oordeel over de schrijnende situatie bij beëindiging van de opvang ontbrak. Daarom wordt er nu gewerkt aan een nieuw toetsingskader met ngo's en de GGD op basis waarvan de bedden toegewezen worden. Het vorige toetsingskader is per 1 maart 2024 opgeschort. Mensen die al een uitzonderingsbed hadden of daar voor 1 maart 2024 een aanvraag voor hebben ingediend, kunnen in de opvang blijven tot in het najaar het nieuwe toetsingskader gereed is. Daaraan wordt hun aanvraag opnieuw getoetst.

Oplossingen

In september 2024 presenteert de Regiegroep Ongedocumenteerden Amsterdam in opdracht van de gemeente een onderzoek waarbij ze de vastlopende casuïstiek in Amsterdam in beeld brengen. Het gaat daarbij met name om casussen waarbij de identiteit en nationaliteit niet bekend is, om medisch kwetsbaren, staatlozen en langdurig verblijvende deelnemers met een arbeidsverleden. Momenteel kijken we samen met de rijkspartijen naar out of the box-oplossingen en de mogelijkheid voor lobby naar de politiek en verantwoordelijke ministeries. Daaruit volgen een aantal aanbevelingen uit voor rijk en gemeente.

Surinaamse Oud-Nederlanders

De jarenlange lobby door de gemeente Amsterdam en ngo's heeft recent tot een mooi succes geleid voor Surinaamse Oud-Nederlanders. Op 25 juni 2024 is een motie aangenomen in de Tweede Kamer voor een verblijfsregeling voor deze groep. Een groot deel van hen verblijft in Amsterdam, waarvan een aantal in de LVV-opvang en uitzonderingsbedden in afwachting van een oplossing. De beoogde regeling is eenmalig en treedt pas op 1 januari 2025 in werking voor de duur van 6 maanden. Tot 1 januari 2025 gaat de aandacht naar het inrichten van de uitvoering bij zowel de IND als de gemeente Amsterdam, de samenwerking met de Surinaamse ambassade en het uitzetten van een voorlichtingscampagne. Over de precieze rol van de uitvoering bij de gemeente Amsterdam bij deze verblijfsregeling informeren wij u nog.

Tot slot gaan we met de ngo's en rijkspartners de komende periode intensief alle casussen in de LVV nalopen om zoveel mogelijk oplossingen te vinden in de LVV. Het is nog onbekend hoe vanuit landelijk perspectief de rijkspartijen zich tot de gemeente zullen verhouden vanaf 2025, wanneer de pilot LVV stopt. We willen de samenwerking met de rijksdiensten graag continueren en zullen daarom investeren in de lokale samenwerkingen met de rijksdiensten zodat er, in welke vorm dan ook, gezocht kan worden naar bestendige oplossingen voor ongedocumenteerden. Parallel onderzoeken we naar aanleiding van de functionaliteit, juridische verantwoordelijkheden en onzekere financiële situatie of de huidige loket- en regiefunctie binnen de 24-uursopvang op een andere wijze moet worden ingericht. Dit zijn belangrijke taken binnen het programma waarbij de continuïteit geborgd moet worden. Daarnaast hebben we nieuwe afspraken gemaakt met de GGD, die vooral aan de voorkant een adviserende rol hebben en gedurende het traject een monitorfunctie hebben bij de opvang en begeleiding. De doorgeleiding naar de zorg en alternatieve opvang wordt op dit moment via de begeleiding en verpleegkundigen op de opvanglocaties georganiseerd. We onderzoeken in gezamenlijkheid met de partijen of er nog andere manieren en/of partijen zijn die bij kunnen dragen aan het bevorderen van het welzijnsaspect van ongedocumenteerden in de opvang.

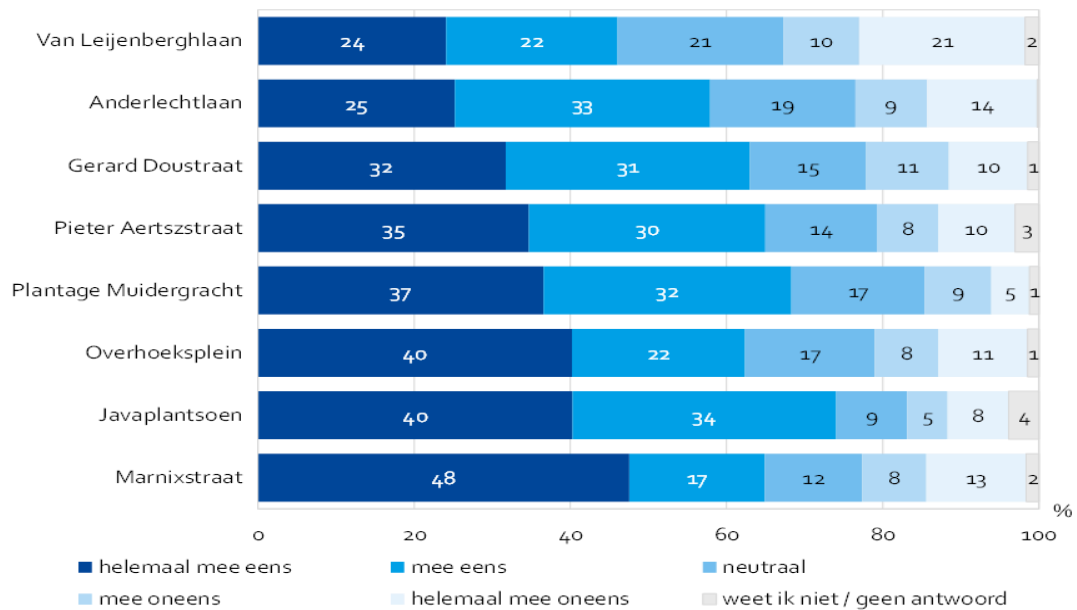
Voldoende draagvlak

Er is voldoende draagvlak onder omwonenden van opvanglocaties. Op basis van de uitkomst van een draagvlakmeting onder omwonenden is de opvanglocatie op de Muidergracht 14 verlengd tot eind 2026, maar liefst tweederde van de omwonenden gaf aan dat zij instemden met verlenging. De meting is gedaan op verzoek van het college. In hetzelfde pand werd een opvanglocatie voor Oekraïense vluchtelingen geopend terwijl de afgesproken opvangtermijn voor ongedocumenteerden afliep. Omwonenden konden zich uitspreken voor verlenging van de opvang voor ongedocumenteerden, zodat die gelijktijdig zou aflopen met de opvang van Oekraïners. Van de omwonenden gaf 65% aan dat ze daar positief tegenover stonden, 35% was 17% neutraal en 17% negatief tot zeer negatief of onthield zich van antwoord. Op basis van dit resultaat heeft het college besloten de opvanglocatie voor ongedocumenteerden op de Muidergracht 14 te verlengen met drie jaar, tot en met 31 december 2026.

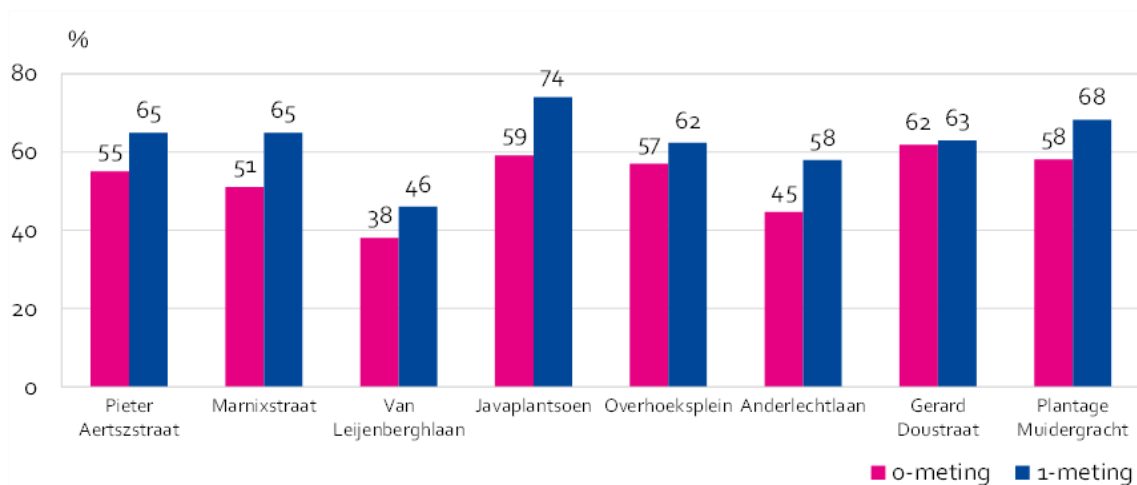
Uit metingen blijkt dat er onder omwonenden voldoende draagvlak is voor opvanglocaties en dat dit bij een herhaalde meting zelfs toeneemt. Er is toegezegd dat dat wij de raad blijven rapporteren over de draagvlakmetingen. Vanwege de uitkomsten van de draagvlakmetingen geeft Onderzoek en Statistiek aan geen noodzaak te zien voor jaarlijkse metingen. O&S ziet geen aanleiding om te veronderstellen dat het draagvlak verandert. We blijven de sentimenten meten

rondom het draagvlak voor de opvang ongedocumenteerden, in bestaande enquêtes van O&S (de Staat van de Stad en de Burgermonitor) waar jaarlijks een vraag over het draagvlak onder Amsterdammers over opvang van ongedocumenteerden meegenomen.

Figuur 1: Mening omwonenden over stelling: "Ik vind het goed dat er 24-uursopvang wordt aangeboden aan ongedocumenteerden in mijn buurt", naar meting (procenten)

Figuur 2: Aandeel omwonenden dat het (helemaal) eens is met de stelling "Ik vind het goed dat er 24-uursopvang wordt aangeboden aan ongedocumenteerden in mijn buurt", naar meting (procenten).

Tot slot

Na vijf jaar pilot LVV kunnen we stellen dat door de samenwerking die we met de rijkspartijen en ngo's hebben vormgegeven in de LVV er niet alleen wordt toegewerkt naar een duurzaam perspectief voor ongedocumenteerden, maar dat ook de veiligheids- en publieke gezondheidsproblematiek wordt ondervangen. Casussen zijn goed in beeld gebracht en het draagvlak in de stad voor de opvang van ongedocumenteerden neemt toe. Ik ben trots op de resultaten die we de afgelopen jaren hebben behaald in de pilot LVV.

Steeds meer mensen kiezen er mede dankzij de inspanningen van het programma voor om in hun land van herkomst een toekomst op te bouwen. Vaak zijn deze mensen al ontzettend lang in Nederland. En dat er zoveel mensen met inzet van de partners voorsnog erkend zijn als vluchteling of een verblijfstitel hebben gekregen, is een resultaat wat we bij de start van het LVV programma niet konden bedenken. Dat we niet voor iedereen een oplossing kunnen vinden is helaas ook een feit. We vinden het belangrijk dat personen dan goed geïnformeerd zijn over hun rechten en positie in Nederland en zetten hierop in. De komende maanden zullen we geleerde lessen breed ophalen en vastleggen zodat we de ervaringen en opgedane kennis kunnen waarborgen.

Ongedocumenteerden buiten de opvang

In Amsterdam leeft een grote groep ongedocumenteerden buiten de opvang. Het aantal ongedocumenteerde Amsterdammers is volgens het WODC zo'n 15.000. Echter geven het WODC en het ministerie van Justitie en Veiligheid ook aan dat deze schattingen een grote marge heeft. Van betrokken ngo's en sleutelpersonen ontvangt de gemeente berichten dat het aantal ongedocumenteerden in Amsterdam veel hoger zou zijn, zij noemen een aantal van rond de 30.000. Het zijn vooral arbeidsmigranten en, in veel mindere mate, uitgeprocedeerde vluchtelingen. De meeste proberen in eigen onderhoud te voorzien door zwart te werken, bijvoorbeeld in de horeca of als huishoudelijke hulp, en huren onrechtmatig een woonruimte. Omdat ongedocumenteerden geen papieren hebben, lopen ze een groot risico op uitbuiting en leven ze vaak in schrijnende omstandigheden. Er zijn vooral zorgen om de groeiende groep ouderen, die inmiddels zorg nodig heeft en niets heeft om op terug te vallen. Ongedocumenteerden hebben geen recht op sociale huisvesting of werk. Wel op noodzakelijke medische zorg en onderwijs voor hun kinderen. In de praktijk lopen zij echter tegen veel problemen aan om toegang te krijgen tot zorg en hulp.

We zetten in op verschillende thema's om de ongedocumenteerde Amsterdammers te ondersteunen en waar mogelijk perspectief te bieden op een volwaardig deelnemen aan de samenleving. Dat doen we in nauwe samenwerking met partners in de stad. Ook met informele grassroots-organisaties hebben we nauw contact. Die willen we ook graag benoemen. Het zijn veelal lokale initiatieven van voornamelijk vrijwilligers met een groot hart wiens inspanningen van grote waarde is voor hun mede-Amsterdammers. Hieronder nemen wij u graag per thema mee in de verschillende projecten die wij hebben opgezet voor de ongedocumenteerde Amsterdammers.

Zorg

Ondanks dat ongedocumenteerden recht hebben op noodzakelijke medische hulp zoals huisartsenzorg en specialistische zorg na doorverwijzing, blijven ze in de praktijk vaak verstoken van noodzakelijke medische hulp met alle gevolgen van dien. Een belangrijke reden is dat ze de weg niet kunnen vinden binnen het complexe Nederlandse zorgsysteem en het kennisgebrek bij

de zorgprofessionals over de doelgroep en hun rechten. Als gemeente vinden wij het belangrijk dat ongedocumenteerde Amsterdammers, net als andere Amsterdammers, toegang vinden tot het reguliere zorgaanbod in de stad.

Samen met Dokters van de Wereld en Kruispost werken we aan het verbeteren van de toegang tot zorg. Dit doen we onder andere door zorgaanbieders voorlichting te geven over het recht op zorg voor ongedocumenteerden en na te denken over een eerlijke spreiding van patiënten door de stad. Hiervoor wordt samengewerkt met onder andere de Amsterdamse Huisartsenalliantie en het Amsterdams OndersteuningsFonds. Daarnaast ontvangen Dokters van de Wereld en Kruispost ook een subsidie om medische en sociale te verlenen aan ongedocumenteerden tot zij terecht kunnen bij een reguliere huisarts in Amsterdam. Mondzorg wordt ook gesubsidieerd, omdat reguliere mondzorg niet toegankelijk is voor ongedocumenteerden.

Zorgverleners kunnen onkosten voor ongedocumenteerden declareren via het CAK (Stichting Centraal Administratie Kantoor). Veel zorgverleners ervaren het declareren als een administratieve last en een drempel om de doelgroep in te schrijven. Het CAK werkt aan een verbetering in hun systeem en dit zal hopelijk begin 2025 operationeel zijn. Zorgverleners kunnen dan de zorgkosten in hetzelfde systeem declareren als voor Amsterdammers met een zorgverzekering.

Health app

Passende medische zorg voor ongedocumenteerden is een probleem, omdat ze door hun situatie geen medisch dossier hebben. Dankzij de landelijke Health app (HealthEmove) is dat straks wel mogelijk: de medische gegevens worden opgeslagen in een persoonlijke omgeving in de app. Dit draagt bij aan betere zorg, omdat die zo aansluitend op eerdere zorg en op maat gegeven kan worden. Er is bij de ontwikkeling van de app veel aandacht besteed aan het waarborgen van de privacy en toegankelijkheid. In samenwerking met verschillende ngo's wordt de app als pilot in Amsterdam uitgezet.

Kraamopvang

Op initiatief van de aandachtsfunctionarissen geboortezorg in Amsterdam Zuidoost is er sinds begin dit jaar een opvangplek gecreëerd voor ongedocumenteerde kraamvrouwen die daarmee tijdens hun kraamperiode maximaal 10 dagen de nodige rust, ondersteuning en kraamzorg kunnen krijgen die in hun privé-situatie ontbreekt. Helaas verblijven veel ongedocumenteerde vrouwen in kwetsbare woonsituaties, waarbij sprake is van onderhuur, en waar zorgverleners zoals kraamzorg en het consultatiebureau niet welkom zijn. Middels deze opvangplek hopen we als programma, samen met de GGD en het stadsdeel Zuidoost bij te dragen aan een goede start voor moeder en kind. De periode van 10 dagen loopt gelijk met de reguliere kraamperiode, een langer verblijf zou voor vrouwen in de opvang betekenen dat ze hun kamer kwijtraken. Sinds begin dit jaar hebben 5 kraamvrouwen gebruik van gemaakt een plek in de kraamopvang. Tot hun tevredenheid, al gaven zij als feedback terug dat de ruimte wel wat gezelliger kon. Daar is aan gewerkt.

Onderwijs

Ongedocumenteerde kinderen en jongeren hebben net als anderen recht op onderwijs tot hun achttiende verjaardag. Daarna stopt het voor hen en is er geen mogelijkheid om verder te studeren of anderszins aan een duurzame toekomst te werken. Daarom heeft de gemeente

Amsterdam met vijf Amsterdamse hogescholen en universiteiten in 2022 de pilot Toegang tot Hoger Onderwijs opgezet, om ongedocumenteerde jongeren een kans om te studeren en zo aan een toekomst voor zichzelf te werken en een bijdrage te kunnen leveren aan de stad. De pilot biedt deelnemers extra ondersteuning, zowel praktisch als financieel, bij aanvraag en studie. Het ASKV en HRI ontvangen subsidie om deze jongeren te ondersteunen. Sinds 2022 zijn 12 jongeren, die in Amsterdam geworteld zijn, via de pilot met een studie gestart aan een van de deelnemende Amsterdamse onderwijsinstellingen: de VU, de UvA, de HvA, Inholland of de AHK. De feedback van deelnemers is positief. Deelnemer Noha, student Artificial Intelligence aan de VU: "Dankzij de pilot heb ik een stuk van mijn normale leven terug." De onderwijspilot is afgelopen zomer verlengd tot november 2025. Om gericht en meer potentiële studenten te bereiken is er in 2023/2024 extra ingezet op directe communicatie via de middelbare scholen, de belangrijkste vindplaats voor de doelgroep. Ook is een beslisboom voor aanmelding ontwikkeld, om te voorkomen dat onvoldoende gekwalificeerde kandidaten zich ook aanmelden. Naar verwachting starten komend studiejaar nog eens 10 ongedocumenteerde jongeren een studie aan een hogeschool of universiteit in Amsterdam en kunnen zij ondanks hun status aan hun toekomst werken.

Verkenning mbo-onderwijspilot

Het mbo heeft relatief veel ongedocumenteerde studenten, zij lopen tegen specifieke drempels aan bij het afronden van een studie. Zonder verblijfspapieren komen ze niet in aanmerking voor diplomering, ze kunnen geen benodigde VOG krijgen en vallen niet onder de aansprakelijkheidsverzekering van het leerbedrijf, waardoor het leerbedrijf een geldboete riskeert als zij een ongedocumenteerde stagiaire aannemen. De gemeente Amsterdam heeft deze belemmeringen op een creatieve manier weggenomen door het instellen van een pilot collectieve aansprakelijkheidsverzekering en een integriteitsformulier dat het VOG vervangt. Ook biedt de gemeente zelf stageplaatsen voor deze groep aan.

Een andere hobbel voor ongedocumenteerde mbo-studenten die tijdens hun studie 18 jaar worden is dat zij een lopende studie mogen afmaken maar dat dit in de praktijk vrijwel onmogelijk is. Vanaf het achttiende jaar wordt stage als arbeid gekwalificeerd en ongedocumenteerden mogen niet werken, omdat zij geen verblijfsvergunning hebben. Dit is ook een obstakel voor een onderwijspilot voor 18+ mbo-studenten. Stage is een verplicht onderdeel van de mbo-studie. Momenteel worden de mogelijkheden voor een onderwijspilot voor mbo'ers verkend, in september staat een overleg gepland tussen het ROC, de gemeente en ASKV. Een proef in Den Haag en Eindhoven op het mbo voor ongedocumenteerde 18+ wordt daarbij nauwlettend gevolgd.

Gratis OBA-lidmaatschap

Ongedocumenteerde jongeren tot en met 25 jaar kunnen gratis een OBA-lidmaatschap krijgen, waarmee ze gebruik kunnen maken van alle faciliteiten en het activiteiten aanbod van alle OBA's in de stad, als ook het gebruik van computers en deelname aan het on- en offline taal- en cursusaanbod en activiteiten. Het geeft deze jongeren de mogelijkheid om digitaalvaardig te blijven en deel te nemen aan de maatschappij.

Informatievoorziening

In 2023 was er extra inzet op het versterken van de informatiepositie van ongedocumenteerden en de professionals die met hen in contact staan. Ongedocumenteerden ondervinden problemen met het vinden van de noodzakelijke informatie en hulp. De hulp komt van veel verschillende NGO's en

grassroots-organisaties, waardoor het verspreid en daardoor moeilijk vindbaar is. Om de Amsterdamse ongedocumenteerden te ondersteunen is het Hushu House opgezet, een stedelijk informatie- en steunpunt in Amsterdam Zuidoost. Het Hushu House is een plek waar Amsterdamse ongedocumenteerden welkom zijn en waar ze informatie vinden die voor hen van belang is en waar ze naar de juiste hulp worden doorverwezen. Daarnaast is het Hushu House ook een plek om op adem te komen en waar workshops en activiteiten worden georganiseerd. Dat de gemeente, ngo's en grassroot-organisaties hun krachten hebben gebundeld, maakt het Hushu House tot een unieke plek met grote meerwaarde voor deze groep Amsterdammers. Het Rode Kruis zorgt voor de coördinatie.

Here to Support ontving een subsidie van de gemeente om informatievoorziening voor ongedocumenteerde mensen in Amsterdam toegankelijker te maken. Zij brengen mensen op de hoogte van hun rechten, verwijzen ze door naar de juiste (hulp)organisaties in de stad via de Support Desk, geven updates over (een nieuwe) situatie in de stad, en bieden de mogelijkheid voor mensen om in contact te staan met een support-netwerk. Met Here to Support en andere partners evalueren we eind dit jaar of deze inzet gecontinueerd moet worden. Ook het buurtteam heeft onze aandacht, we nemen hen actief mee in het delen van het ondersteuningsaanbod voor de doelgroep.

Klankbordgroep

Om beleid en uitvoering beter te laten aansluiten op de behoefte van de doelgroep is begin 2024 de Klankbordgroep ongedocumenteerden van start gegaan. De 12 klankbordgroepleden vormen qua leeftijd en afkomst een realistische afspiegeling van de doelgroep. Zij geven gevraagd en ongevraagd advies over zaken die voor ongedocumenteerden van belang zijn. Op de maandelijkse themabijeenkomsten zijn de volgende onderwerpen met hen besproken: toegang tot zorg, onderwijs, informatievoorziening, werk en Inkomen, veiligheid. De klankbordgroep geeft goede adviezen, voor informatievoorziening wezen zij bijvoorbeeld op de mogelijke en laagdrempelige rol van grassrootorganisaties. Deze staan in direct contact met elkaar en met de doelgroep. Door ongedocumenteerden worden zij als belangrijke bron gezien voor informatie die hen aangaat.

Werk

De gemeente onderzoekt sinds het najaar 2022 de mogelijkheden om ongedocumenteerden via werk meer bestaanszekerheid en perspectief te bieden en uitbuiting tegen te gaan.

Ongedocumenteerden mogen wettelijk niet legaal aan het werk. In de praktijk werkt een groot deel van deze groep wel, maar zwart, bijvoorbeeld als huishoudelijke hulp bij mensen thuis of met geleende of valse documenten in verschillende sectoren.

De gemeente heeft met verschillende partijen, zoals de voedselinitiatieven, ondernemers, juristen en Open Embassy, gesprekken gevoerd om de mogelijkheden om te werken te onderzoeken. De focus lag aanvankelijk voornamelijk op oplossingen voor banen in het lagere segment, omdat de doelgroep die van de voedselinitiatieven gebruik maakt vaak niet over erkende diploma's beschikt. Voor werkgevers in dit segment is het helaas niet aantrekkelijk om werk aan te bieden, vanwege de huisvestingseis en de kosten die dit meebrengt. Vervolgens is er nog gekeken naar de mogelijkheden voor een werkvisum, maar die worden alleen afgegeven voor kraptesectoren zoals zorg en onderwijs en dan niet voor de laagstbetaalde banen. Hiervoor moet de ongedocumenteerde met goedkeuring van de IND terug naar land van herkomst voor de aanvraag van het MVV.

Het vergt bijzondere juridische expertise en grote inspanning om ongedocumenteerden actief te bemiddelen richting werk. Op dit moment moeten we om deze redenen vooralsnog helaas concluderen dat er zonder een verandering in de wet- en regelgeving de legale mogelijkheden om te werken voor deze groep zeer beperkt zijn. Dit laat niet onverlet dat Amsterdam zich betrokken voelt bij de aanzienlijke groep Amsterdamse ongedocumenteerden, zich blijft inzetten voor deze groep en onverminderd blijft lobbyen bij het rijk om werk voor ongedocumenteerden die in Nederland zijn mogelijk te maken.

Voedselhulp

De voedselhulp die tijdens de coronacrisis in 2020 is opgezet, blijkt helaas nog steeds een bittere noodzaak. Op het dieptepunt waren er 18.000 hulpvragers, maar in 2023 worden er nog 6500 mensen van voedselhulp voorzien; meest ongedocumenteerde Amsterdammers en deels Amsterdammers met papieren die geen aanspraak kunnen of willen maken op ondersteuning vanuit de reguliere voedselbank. Het college besloot daarom om in 2023 de ondersteuning voort te zetten. Samen met partners het Rode Kruis, Human Aid Now en de vermogensfondsen is gekozen voor een meer structurele aanpak. Daarbij wordt de schaarse middelen met voorrang besteed aan de meest kwetsbaren, zoals alleenstaande moeders met kinderen, hulpvragers met medische problemen en ouderen. Ook wordt de voedselhulp nog voor maximaal 6 maanden aangeboden, waarna herijking plaats vindt door middel van intakes. Dit moet ook meer inzicht gaan geven in de achterliggende problematiek van hulpvragers. Daarbij stapte in 2024 het Rode Kruis over op vouchers in plaats van pakketten, om hulpvragers meer regie te geven. De informele voedselinitiatieven die in direct contact staan met de hulpvragers hadden zorgen rondom de veranderingen die deze nieuwe werkwijze meebracht. Deze zijn tijdens een bijeenkomst met de gemeente, het Rode Kruis en de informele voedselinitiatieven zo goed als weggenomen.

Op een evaluatiebijeenkomst van het Rode Kruis met informele voedselinitiatieven op 5 juni 2024 jl. waren de voedselinitiatieven positief over de nieuwe werkwijze in de praktijk. Tegelijkertijd signaleerden zij dat voedselhulp onverminderd noodzakelijk blijft voor deze groep. Het maakt hen minder kwetsbaar voor uitbuiting en afglijden naar grotere armoede en criminaliteit. Ook trokken de voedselinitiatieven aan de bel vanwege de groeiende groep oudere ongedocumenteerden.

In de raadsbrief voedselhulp van 2023 informeerden wij u over de bijdragen aan de voedselhulp. Voor 2024 is dat € 1.327.972. Armoedebestrijding draagt € 650.000 euro. Dit is naar rato berekend op basis van het aantal ongedocumenteerde en gedocumenteerde hulpvragers. Het Rode Kruis, Human Aid Now en de vermogensfondsen dragen de andere helft bij.

Nieuwe subsidieregeling voor vluchtelingen en ongedocumenteerden

Vanuit het programma Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden (MA&O) wordt een stedelijke subsidieregeling ontwikkeld onder andere ter ondersteuning van ongedocumenteerden. De bedoeling van deze regeling is om flexibel en gericht in te spelen op het realiseren van maatwerk aanbod. Middelen kunnen gericht worden ingezet voor het verstevigen van de aankomstinfrastructuur voor asielzoekers, statushouders en vluchtelingen uit Oekraïne, en een ondersteuningsstructuur voor ongedocumenteerden. Op dit moment is de financiering van deze ondersteunende activiteiten verspreid over de stad en de verschillende stadsdelen. Dit leidt tot

een ondoorzichtige wijze van verlening en versplintering van aanbod. Door deze subsidieregeling ontstaat er een eerlijkere en transparantere manier van subsidiering van initiatieven voor vluchtelingen en ongedocumenteerden. Om de regeling goed aan te laten sluiten bij de behoefte van de doelgroep en op het aanbod, haalt het programmateam MA&O input op bij onder andere het Nieuwkomers Netwerk Amsterdam, subsidiepartners, de stadsdelen en informele organisaties. Subsidies die incidenteel door het college worden verstrekt voor de ondersteuning van ongedocumenteerden, worden in de toekomst via deze regeling verstrekt.

Toegang oudere ongedocumenteerden tot WLZ-zorg

Er is grote zorg bij de gemeente en hulporganisaties over de groeiende groep oudere ongedocumenteerden, die door hun leeftijd en status in een afhankelijke en kwetsbare positie zitten, omdat ze niet meer in eigen onderhoud kunnen voorzien. Er is vaak geen passende opvang voor hen. In samenwerking met de Kruispost, Regenboog groep en Law Hub van de UvA worden mogelijkheden voor toegang van oudere ongedocumenteerden tot WLZ-zorg verkend. Daaronder vallen bijvoorbeeld verpleeghuizen en begeleid wonen.

Casuïstiek

We willen u ook meenemen in onze inspanningen voor individuele casussen in de stad. Jaarlijks vragen we aandacht bij het rijk voor een aantal casussen waarvan we als stad vinden dat er een oplossing in de vorm van een verblijfsvergunning moet komen. Helaas is de discretionaire bevoegdheid van de staatssecretaris in 2019 afgeschaft, waardoor het niet mogelijk is om in uitzonderlijke gevallen een uitzondering te maken. We blijven echter aandacht vragen voor het wegvallen van de discretionaire bevoegdheid bij het ministerie voor zaken waarvoor de mogelijkheden lijken uitgeput, maar die vanuit humanitaire overwegingen extra aandacht verdienen. Zoals de zaak van een 22-jarige gewortelde Amsterdammer, hier geboren en getogen en met Colombiaanse achtergrond; zijn verblijfsvergunning was door een fout van zijn ouders niet verlengd. Daardoor moest hij zijn hbo-opleiding staken en als ongedocumenteerde verder leven, deels bij zijn zus die wel rechtmatig verblijf heeft. Ondanks dat alles ondersteunde hij kwetsbare jongeren in zijn buurt. Dankzij onder andere een brief die Burgemeester Halsema naar de staatssecretaris heeft gestuurd met het verzoek om in deze zaak in overleg te treden met de IND, kreeg hij een verblijfsvergunning en heeft hij zijn leven terug.

Tenslotte

De gemeente is dankbaar en trots op de grote inzet door ngo's en andere samenwerkingspartners, die zij verrichten binnen de kaders van wet- en regelgeving. Er moeten echter keuzes worden gemaakt over de mate van dienstverlening door de gemeente aan de ongedocumenteerde Amsterdammers, die in beginsel niet in aanmerking komen voor reguliere basisvoorzieningen. Waar dat kan zal de gemeente hen zoveel mogelijk ondersteunen zodat zij een menswaardig bestaan kunnen leven. De gemeente voorziet dat als er geen onderdak kan worden geboden aan ongedocumenteerden, die in onze stad verblijven, wij als gemeente direct de consequenties daarvan zullen ondervinden, zowel in financiële als in maatschappelijke zin. Het college werkt daarom scenario's uit, die in november gereed zijn voor de voortzetting van de inzet door de gemeente voor de Amsterdamse ongedocumenteerden in 2025 en 2026. Hierbij zullen alle vormen en mogelijkheden voor het in stand houden dan wel het herzien van het huidige Uitvoeringsplan 24-uursopvang en de projecten die toezien op de dienstverlening en ondersteuning van

ongedocumenteerden worden onderzocht. Daarbij zal zoveel mogelijk geput worden uit de opbrengsten en ervaringen van afgelopen vijf jaar en betrekken we de ngo's en samenwerkingspartners. 2025 zal een transitiejaar zijn naar de nieuwe situatie in 2026 en verder. Het plan voor de ondersteuning en dienstverlening aan Amsterdamse ongedocumenteerden dat voor 2025 en 2026 wordt ontwikkeld zal dit najaar aan de raad worden aangeboden, waarna het kan worden besproken en vastgesteld.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Rutger Groot Wassink', written over a horizontal line.

Rutger Groot Wassink
Wethouder Opvang